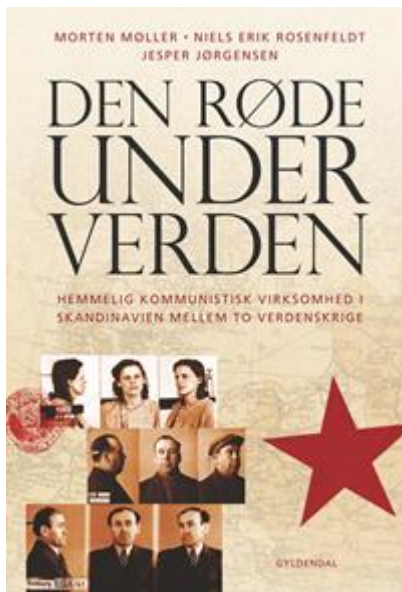

KOMINTERNS HEMMELIGE DANSKE FORBINDELSER

Morten Møller, Jesper Jørgensen og Niels Erik Rosenfeldt: *Den røde underverden: Hemmelig kommunistisk virksomhed i Skandinavien mellem to verdenskrige*, Gyldendal, 2019, 414 s., ill., ISBN: 978-87-02-28852-0

Af Kim Frederichsen (ph.d. i russisk historie og samfundsforhold)

I de senere år har det været muligt at markere flere kommunistiske jubilæer. I 2017 var det 100-året for de russiske revolutioner, mens det i 2019 var 100 året for oprettelsen af den kommunistiske, eller tredje, internationale – også kendt under forkortelsen KOMINTERN. Også på det danske bogmarked resulterede disse jubilæer i flere interessante udgivelser, hvoraf flere er eller vil blive anmeldt også her på Dansk-Russisk Forenings hjemmeside.

De tre forfattere til den her anmeldte bog om Kominterns skjulte forbindelser til og gedulgte aktiviteter i Danmark (med afstikkere til Sverige og Norge) tilhører to generationer af danske kommunismeforskere, og til grund for bogen ligger et omfattende arkivstudie, hvilket også afspejler sig i værket, hvor især adgangen til sovjetisk arkivmateriale og britisk opsnappe og afkodede telegrammer bidrager med mange nye interessante oplysninger.

I værket følger vi Kominterns oprettelse fra den fanatiske og stålsatte revolutionære Lenins hjemrejse til Rusland til den egentligt afgørende 2. kongres i 1920, hvor Komintern blev fastslået til at være et verdensparti med de enkelte landes kommunistiske partier som nationale sektioner, når de vel og mærke havde tilsluttet sig de 21 teser eller krav, de enkelte partier skulle underkaste sig for at blive optaget, og som i bund og grund omhandlede om at udvise ubetinget loyalitet overfor det ny verdenspartis centrum i Moskva.

Straks efter oktoberkuppet havde de russiske kommunister store forhåbninger om, at deres magtovertagelse skulle være kimen til en umiddelbar verdensrevolution, men bortset fra en større eller mindre radikaliseret venstrefløj, i Danmark på den tid nærmest mikroskopisk, var der ikke megen international klangbund for de verdensrevolutionære paroler. Det gav behov for flere former for materiel støtte til lokale bolsjevikker. Til det formål oprettede Komintern i 1921 den særligt hemmelige Afdeling for Internationale Forbindelser, forkortet OMS, der især opererede via en kombination af kurerer med dobbeltbundede kufferter og en intensiv afsendelse af telegrammer. Med det formål at få trafikken af kurerer til at glide oprettes der et efterhånden ret omfattende netværk af såkaldte forbindelsesposter.

Blandt kurerernes opgaver var at aflevere økonomiske midler til arbejdet blandt de udenlandske kommunistpartier. Bogen bringer oplysninger om dette både i forhold til Den Røde Garde, der var et særligt værn oprettet af Socialistisk Arbejderparti, der efter et par mellemegninger blev til Danmarks Kommunistiske Parti, DKP selv, diverse former for udgivelser samt til videre distribution til andre

og ofte forbudte eller eksilerede kommunistiske partier. Andre opgaver for kurererne var at bringe kodede meddelelser eller falske pas til modtagerne. Herudover får læseren en grundig indføring i netværket af støtte- og forbindelsespunkter i København, herunder af det danske Komintern netværk med sine udenlandske chefer og danske medarbejdere. Desuden henvises der til de efterretningsaktiviteter, spionagevirksomhed og sabotageaktioner (Wollweber-netværket), der blev udført parallelt og til dels i relation til eller personsammenfald med Komintern-netværket. Endelig berøres også udrensningerne i Kominternapparatet under 1930'erne Store Terror, hvor de danske kurerer lykkedes at redde sig ud af Sovjetunionen uden at blive ramt.

Der er således ikke meget at kritiere i bogen om Kominterns danske forbindelser og aktiviteter. Det forhold, at bogen er skrevet i dramatisk præsens, er utvivlsomt et udmærket formidlingsmæssigt virkemiddel, men for denne forstokkede faghistoriker af en anmelder skulle der alligevel noget af en overvindelse til for at komme overens med det. Langt mere problematisk er imidlertid noteapparatet. Der er, igen sikkert af formidlingsmæssige årsager, meget få noter i forhold til bogens sidetal og mange informationer, og ofte resulterer det i sammenklumpede noter, der dels kan fylde mere end én side, dels gør det meget vanskeligt indenfor den givne note at finde de oplysninger og henvisninger, der gør det muligt dels at kigge forfatterne over skuldrene i forhold til anvendte kildematerialer eller henvisninger til sekundærlitteratur. Det er imidlertid ikke kun en udfordring ved det her anmeldte værk, og undertegnede kan ikke undlade at udstede et hjertesuk over, at danske forlag er blevet så (fod)noteforskrækkede, selv når der er tale om faglitterær udgivelse, at de skal smaskes sammen og gemmes bort bagerst i bogen på den håbløse måde. Man må håbe, der er tale om en snarest overstået trend.

Disse få kritiske kommentarer skal dog ikke dække over, at der er tale om en velfortalt og velformidlet bog om et stadig temmelig ukendt emneområde, der fortjener en stor læserskare, der ikke har ladet sig skræmme af bort af den ualmindeligt perfide, barske og temmelig usaglige anmeldelse bragt i et dansk onlinemagasin med fokus på Østeuropa. For der er tale om meget fornem faglig forskningsformidling, der i betydelig grad samler og øger kendskabet til Kominterns rolle i de dansk-sovjetiske mere eller mindre skjulte relationer i mellemkrigstiden.